Ἠλία Πετρόπουλου

ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ ΤΟΥ ΥΠΟΚΟΣΜΟΥ

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ

στήν μνήμη
τοῦ ἀδελφοῦ μου Σούλη
(† 22-3-2002)

παροιμίες τοῦ ὑποκόσμου

ὅτι ἔχω γράψει μέχρι τώρα,
ἔχει σχέση μ' αὐτό τόν τόπο!
Νίκος Χουλιαρᾶς

'Ηλία Πετρόπουλου ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ ΤΟΥ ΥΠΟΚΟΣΜΟΥ.

NEFELI PRESS, Athens / Greece.

ΝΕΦΕΛΗ, Ἀσκληπιοῦ 6, 106 80 Ἀθήνα.
Τηλέφωνα 360.77.44 καί 363.99.62.

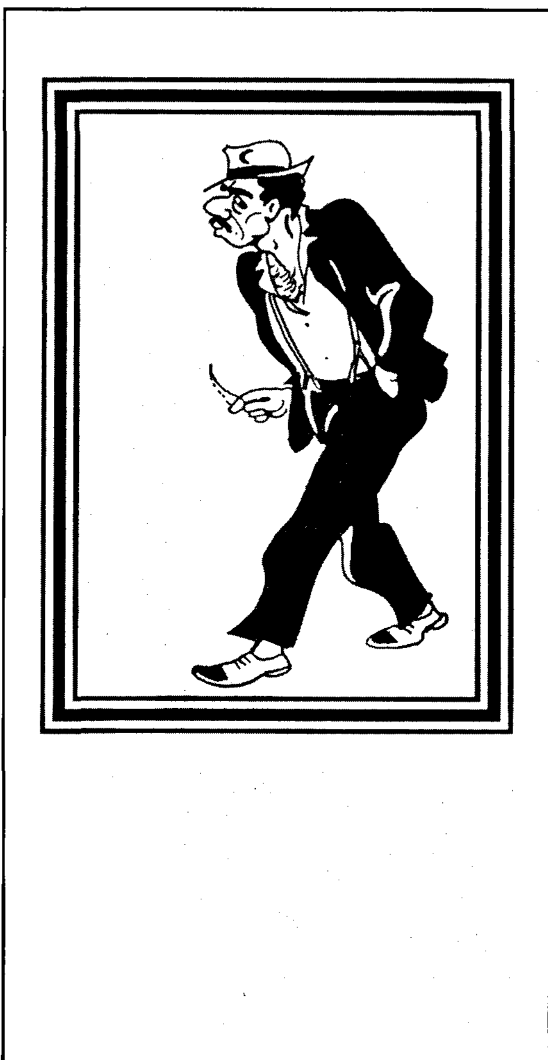
ISBN 960-211-657-9

Ἠλεκτρονική ἐπεξεργασία κειμένου: Μίνα Θωμαΐδη.
Διορθώσεις: Φώτης Καβουκόπουλος.
Σελιδοποίηση: Ἠλίας Πετρόπουλος.
Θερμές εὐχαριστίες στήν Φραντζέσκα Ρωμάνου,
πού δακτυλογράφησε ἀνιδιοτελῶς τό βιβλίο.

Ἠλία Πετρόπουλου

ἄγνωστες παροιμίες καί φραστικά κλισέ τῆς Φάρας, ἤτοι τοῦ ὑπόκοσμου

πούστης τόν πούστη ἀγαπᾶ,
[πουτάνα τήν πουτάνα,
κι ὁ Γιώργης ὁ κολομπαράς
[τούς παίρνει ὅλους σβάρνα.

Σύμφωνα μέ τήν γνώμη κάποιων βιαστικῶν λαογράφων καί γλωσσολόγων, ὁ λαός μας ἔπαψε νά πλάθει παροιμίες καί φραστικά κλισέ. Εἶμαι ἀναγκασμένος νά τούς διαψεύσω. Τό γήπεδο, ὁρισμένοι ἐπαγγελματίες (π.χ. οἱ σοφεράτζες), τό μπάρ, οἱ σημερινοί νέοι, ὁ κόσμος τῶν ὁμοφυλοφίλων, ὁ στρατός καί ἄλλα κοινωνικά γκρούπ γεννοβολοῦν λογῆς-λογῆς τυποποιημένες ἐκφράσεις. Δέν εἶναι τῆς στιγμῆς νά μιλήσω γενικότερα. Θά ἤθελα, τώρα, νά ἀραδιάσω λίγες ἄγνωστες παροιμίες καί φραστικά κλισέ πού χρησιμοποιοῦσαν (ἤ χρησιμοποιοῦν ἀκόμη) τά Παιδιά τῆς Φάρας. Μερικά ἀπ' αὐτά τά δείγματα τά ἔχω δημοσιεύσει, ἐδῶ-ἐκεῖ, στά βιβλία μου ἤ τά ἔχω δανείσει στήν Μαίρη Κουκουλέ, πού τά πέρασε στήν *Νεοελληνική Ἀθυροστομία* της.

ἕνα χρόνο [φυλακή] τόν βγάζω στό ἕνα πόδι!
Εἰρωνική ἔκφραση, πού λένε οἱ βαρυποινίτες γιά τούς ἐλαφροποινίτες.

μικρό κελί νά σέ στενεύει στίς μασχάλες.
Εὔλογος χαρακτηρισμός τῶν καταδίκων γιά κάποια ἀπομονωτήρια.

μόρτικα, παπά μου!
Τό ξεφούρνισε ἕνα μαγκάκι στό προαύλιο τῶν Νέων Φυλακῶν Θεσσαλονίκης, τό 1969, ὅταν ἕνας δεσπότης τόν ρώτησε: *πῶς περνᾶς, παιδί μου;* Σημειωτέον ὅτι, οἱ κατάδικοι σιχαίνονται τούς παπάδες καί γιαυτό, στίς περιπτώσεις *φιλανθρωπικῶν* ἐπισκέψεων κληρικῶν, ἀποσύρονται στά κελιά τους. Πάντως, ἡ προαναφερθεῖσα ἀπάντηση ἀπέβη παροιμιακή ἔκφραση.

τό λέει τό ποίημα.
Ἡ ἔκφραση ἀναφέρεται στούς χαφιέδες τῆς φυλακῆς, ὅπου ἡ λέξη *ποιητής* ὑποδηλώνει τόν πληροφοριοδότη τοῦ ἀρχιφύλακα.

κοιμᾶται μέ τά χάμουρα!
Τό λένε οἱ κατάδικοι γιά τούς *λιαροκάπηδες* (τουτέστιν, ὀρεσίβιους), πού κοιμοῦνται ντυμένοι.

στή φυλακή εὔκολα μπαίνεις καί δύσκολα βγαίνεις.
Παροιμιώδης ἔκφραση τῶν καταδίκων.

ἡ πόρτα τῆς φυλακῆς ἀνοίγει εὔκολα
γιά νά μπεῖς καί δύσκολα γιά νά βγεῖς.
Παραλλαγή τῆς προηγούμενης ἔκφρασης.

βγάζεις μεγάλο κανάλι;
Εἶναι ἡ μόνη ἐρώτηση πού ἐπιτρέπεται νά κάνει κάποιος στήν φυλακή σέ ἕναν ἄλλο κατάδικο. *Κανάλι* εἶναι ἡ ποινή.

κόβει μοβόρικες βόλτες.
Οἱ κατάδικοι κάνουν στήν αὐλή τῆς φυλακῆς πολλές βόλτες, καί μάλιστα, μέ μεγάλη ταχύτητα. Ὁρισμένοι ἐπιθετικοί κατάδικοι βολτάρουν σέ μιάν ἀκρούλα, κάποτε-κάποτε πίσω ἀπό μιάν ἁπλωμένη μπουγάδα, διατηρώντας τήν ἀγριάδα τους. Ἀπαγορεύεται νά *κόψεις* τήν νοητή γραμμή τῆς βόλτας ἑνός ζόρικου φυλακισμένου. Αὐτή ἡ πρόκληση μπορεῖ νά ὁδηγήσει σέ μαχαίρωμα.

πρόσεξε, γιατί τήν κάπα μου τήν κρέμασα στήν φυλακή!
Βαρύτατη ἀπειλή, πού σημαίνει: μή μοῦ κολλᾶς, γιατί δέν τὄχω τίποτα νά ξαναμπῶ, ἐξαιτίας σου, στή φυλακή. Ὡς γνωστόν τά παλικάρια τοῦ 1821, πρίν νά κάνουν γιούργια, πετάγανε τήν κάπα τους στά πουρνάρια, μένοντας *μέ τό γιλέκο.* Τόν παλιό καιρό, ὅταν τουφέκιζαν κάποιον, ἄφηναν τά ροῦχα του κρεμασμένα πάνω ἀπό τό ντιβάνι του.

ἄνθρωπος τῆς φυλακῆς.
Χαρακτηρισμός γιά κάποιον πού μπαινοβγαίνει στίς φυλακές.

**δόσε θάρρος στό χωριάτη
καί θ' ἀνέβει στό κρεβάτι.**
Στήν φυλακή τά Παιδιά τῆς Φάρας ἀπεχθάνονται τούς χωριάτες. Ἄλλωστε, πρίν μπεῖς σέ ξένο κελί, πρέπει νά χτυπήσεις τήν πόρτα. Καί, ἐν πάση περιπτώσει, ἀπαγορεύεται νά καθήσεις σέ ξένο ντιβάνι, ἐκτός ἄν σοῦ τό ἐπιτρέψουν. Ἀγνοῶ ἄν αὐτή ἡ δίστιχη παροιμία εἶναι δημοτικῆς ἀρχῆς.

ἄραξε στήν σκατογωνιά!
Στίς παλιές φυλακές ὑπῆρχαν μεγάλοι θάλαμοι ὅπου ἀκολουθοῦσαν ἕνα αὐστηρό τυπικό ὁμαδικῆς συμβίωσης (: διαδοχικές θέσεις τῶν σιδερένιων ντιβανιῶν κτλ.). Συνεπῶς οἱ βετεράνοι κατάδικοι κατεῖχαν τίς γωνιές τοῦ θαλάμου, μακριά ἀπό τήν εἴσοδο καί τήν πόρτα τῶν ἀποχωρητηρίων. Στό ἔσχατο ντιβάνι, δίπλα στήν πόρτα τῶν ἀποχωρητηρίων, κοιμότανε συνήθως κάποιο πρεζόνι. Ἐκεῖ, στήν *σκατογωνιά,* τόν ἔστελναν οἱ ἄλλοι κατάδικοι, ὅπως δείχνει ἡ προαναφερθεῖσα προσταγή.

στήσανε πάλι τό παπαδομάγαζο.
Ἡ ἔκφραση λέγεται ὅταν κουβαλιέται στήν φυλακή ἕνας παπάς γιά νά λειτουργήσει, γαμώντας κυριολεκτικῶς τήν πρωινή κυριακάτικη βόλτα τῶν καταδίκων.

αὐτός μέ ἔδοσε.
Τό λένε γιά ἕναν συγκατηγορούμενο πού πρόδοσε στήν Ἀσφάλεια.

αὐτός μέ ἔδεσε.
Σχεδόν ταυτόσημο μέ τήν προηγούμενη ἔκφραση.

μοῦ δόσανε τοῦ Χριστοῦ τά χρόνια!
Ἡ φράση πού συνηθίζουν νά λένε οἱ βαρυποινίτες.

μᾶς μοιράσανε ὀγδόντα χρόνια.
Ἔτσι λένε οἱ συγκατηγορούμενοι πού καταδικάστηκαν μαζί, στήν ἴδια δίκη.

ὅλο στό κερατάδικο τόν βλέπω...
Φράση πού λέγεται ἀπό καχυποψία γιά κάποιον πού συχνάζει στό ἀρχιφυλακεῖο ἤ στήν γραμματεία τῆς φυλακῆς. Ἡ λέξη *κερατάδικο* δηλώνει τό ἀστυνομικό τμῆμα, τό ἀρχιφυλακεῖο καί, γενικότερα, τό Κράτος.

ὅταν ἤμουνα στήν κοινωνία.
Κοινωνία εἶναι ὁ ἔξω κόσμος, ἐν ἀντιθέσει μέ τόν κόσμο τῆς φυλακῆς. Ἡ λέξη χρησιμοποιεῖται καί διαφορετικά, π.χ. λένε *ψωμί τῆς κοινωνίας*, δηλαδή ἀγοραστό ψωμί, πού εἶναι ἀπείρως καλύτερο ἀπό τό κάκιστο ψωμί τῆς φυλακῆς.

τότε φοράγανε τά τρελά.
Τρελά λέγανε τό ριγωτό σακάκι καί πανταλόνι, πού, κάποτε, φοράγανε ὑποχρεωτικά οἱ κατάδικοι κυρίως τῶν ἀγροτικῶν φυλακῶν. Ἀργότερα ἀντικατασταθήκανε ἀπό ἕνα γκρίζο κουστούμι.

πῆγε νά φτύσει!
Φράση πού κραυγάζουν οἱ κατάδικοι, ὅταν ἕνας φύλακας μπαίνει στό θάλαμο καί ζητάει ὀνομαστί κάποιον φυλακισμένο.

στό κεφάλι σας, πούστηδοι!
Ἔτσι φωνάζουν οἱ κατάδικοι, ὅταν ἀκοῦνε τή νύχτα τό καμπάνι τῆς φυλακῆς νά σημαίνει σιωπητήριο, γιατί αὐτό τό καμπάνι τούς θυμίζει τά νεκροταφεῖα.

ὄξω, πούστη!
Βρισιά πού ἐξακοντίζουν στούς ἀνεπιθύμητους.

μοιράζουν τά χρόνια σάν στραγάλια.
Φράση πού ἀναφέρεται στούς ἀπάνθρωπους δικαστές, πού ρίχνουν βαριές ποινές.

ὅλη μέρα παλικάρι
καί τό βράδι μαξιλάρι!
Δυσκολονόητο δίστιχο πού στρέφεται ἐναντίον τῶν νεαρῶν πού παριστάνουν στήν αὐλή τῆς φυλακῆς τόν μάγκα, ἐνῶ τή νύχτα βάζουν κάτω ἀπό τήν κοιλιά τους ἕνα μαξιλάρι γιά νά τουρλώσουν τόν κῶλο τους στόν γαμιά. Ἡ ὑβριστική αὐτή φράση δέν ἐκτοξεύεται ποτέ σάν *σφόλι* (δηλαδή, δέν τήν λένε φωναχτά), γιατί ἐπακολουθοῦν μαχαιρώματα.

ἀνώτερα!
Ἐπίρρημα πού σημαίνει: θαυμάσια! σπουδαῖα! κτλ. Ἐμφανίστηκε περίπου τό 1945. Ἐπακολούθησε τό ἐπίθετο *ἀνώτερος.*

ἀνώτερος ἀπό γκόμινα!
Τό λένε οἱ κατάδικοι ὅταν δοῦν νά μπαίνει στήν φυλακή ἕνας πρωτοεμφανιζόμενος ὡραῖος νεαρός, πολύ μπάνικος.

ὁ ἄνθρωπος ὁ σοβαρός,
πού ἔχει λίγο ἀξία,
δέν πρέπει νά μπερδέβεται
μέ τήν κωλογαμία.
Δίστιχο δανεισμένο ἀπό τά ἀπομνημονεύματα τοῦ φίλου Νίκου Κοεμτζῆ.

ὅ,τι δεῖ τό μάτι του τό ἁρπάζει τό χέρι του.
Εἰρωνική ἔκφραση πού λένε γιά τά κλεφτρόνια.

τόν ρίξανε.
Δηλαδή, τόν τουφέκισαν. Τό μακάβριο αὐτό ρῆμα χρησιμοποιεῖται μέχρι σήμερα.

ἔφαγε χῶμα.
Τό λέγανε γιά τούς τουφεκισμένους.

γυναίκα, πούστης καί πρεζόνι δέν μπαίνει σέ τεκέ.
Παλιό γνωμικό τῆς Φάρας, πού δείχνει πώς οἱ μάγκες δέν ἔμπαζαν στά κόλπα τους αὐτές τίς τρεῖς κατηγορίες ἀνθρώπων.

ἄς τοῦρθει!
Προπολεμική ἰαχή τοῦ δρόμου, πού τήν ἀμολάγανε ὅταν ἔβλεπαν ἕναν σαχλαμαράκια ἤ ἕνα ψώνιο. Ὁ Σκαρίμπας ἔγραψε, τό 1939, τό παρόμοιο *ἄς τοὔρχεται!* πού ἐξήγησε ὡς *μόρτικο συνθηματικό ἐπιφώνημα πού θά πεῖ: νά τοῦ καταφερθεῖ καρπαζιά.*

δός του φαερόπ!
Ἐνθαρρυντική ἔκφραση γιά νά ξεκινήσει κάποιος μιάν ἐπιχείρηση. Ἐπίσης, τήν λένε ὅταν πρόκειται νά διώξουν κάποιον. Ἡ ἔκφραση εἶναι ἀγγλικῆς προέλευσης καί ἴσως πέρασε στήν Ἑλλάδα ἀπό τά Ἑπτάνησα (βλέπε τό λεξικό τοῦ Ζώη).

δός του χαβαδάκι!
Ἔκφραση ταυτόσημη μέ τό προηγούμενο παράδειγμα, ἐνδεχομένως λαϊκῆς προέλευσης. Τήν ἔκφραση τήν χρησιμοποιοῦσαν (ἤδη κατά τήν δεκαετία τοῦ '30) τά παιδιά πού *καντιλιάζανε* χαρταετό.

γαμίσι δίχως σάλιο, στενό παπούτσι κι ἀνήφορο!
Τό σάλιο ἀποτελεῖ τό προχειρότερο διολισθητικό γιά τήν συνουσία. Προπολεμικῶς, τά στενά καί σκληρά παπούτσια ὑπῆρξαν τό μαρτύριο ἀνδρῶν καί γυναικῶν, κυρίως γιατί προκαλοῦσαν κάλους. Ἡ λέξη *ἀνήφορος* εἶναι ἀκατανόητη, ἀφοῦ τά στενά παπούτσια σφίγγουν τά πόδια στόν κατήφορο κι ὄχι στόν ἀνήφορο.

τόν βάζει λάχανο καί τόν βγάζει κουνουπίδι.
Παλιά ἔκφραση, ἀναφερόμενη στήν συνουσία καί ἰδίως στόν σοδομισμό.

μαγκιά, κλανιά κι ἐξάτμιση καί κῶλο φιλιστρίνι!
Παλιά ἔκφραση, μέ τήν ὁποία εἰρωνευόντουσαν τούς τζάμπα-μάγκες καί τούς δῆθεν ἐρωτύλους.

τόν ἔχωσα μέχρι ριζάρχιδο!
Ἔκφραση ἀναφερόμενη στήν συνουσία. Ἡ ἀκατάγραφη λέξη *ριζάρχιδο* κατά τό *ρίζα τῆς μύτης* καί κατά τό *ριζάφτι* (ἤ *ἀρζάφτι*). Ὁ λαός συντάσσει τό *μέχρι* μέ αἰτιατική, π.χ. *θά τόν κυνηγήσω μέχρι Παναγία.*

τῆς ἔσκισα τά μουνοβάρδουλα!
Εὐφυής ἔκφραση, γνωστή ἀπό παλιά. Σήμερα οἱ νέοι λένε: *τῆς ἔσκισα τά κωλοβάρδουλα!*

τῆς ἄνοιξα τόν πάτο.
Ἔκφραση πού λέγεται ἐπί σοδομισμοῦ (*πάτος* = πρωκτός).

τοῦ [τῆς] ἄνοιξα τήν μολυβήθρα.
Λέγεται ἐπί σοδομισμοῦ (*μολυβήθρα* = πρωκτός). Ἡ λέξη *μολυβήθρα* ἐμφανίστηκε μέ μεταφορική σημασία τό '45-'46.

σμπρώχνει τό κουράδι του.
Λέγεται γιά κάποιον πού γαμιέται. Ἔκφραση τοῦ 1950.

τόν χωνεύει ὅλον!
Ἐπιβεβαιωτική ἔκφραση παρόμοια μέ τό προηγούμενο παράδειγμα.

τόν πίνει τόν καφέ.
Ἔκφραση πού ὑπονοεῖ ὅτι ὁ περί οὗ ὁ λόγος γαμιέται.

τό πάει τό γράμμα [καί τό φέρνει].
Ἔκφραση ταυτόσημη μέ τήν προηγούμενη. Σήμερα χρησιμοποιεῖται εὐρύτερα.

νἄχαμε μιά μάντρα κῶλοι
γιά νά τούς γαμοῦμε ὅλοι!
Ἔκφραση πού σήμερα χρησιμοποιεῖται καί ἐκτός τῆς Φάρας. Οἱ σύγχρονοι νέοι, ἀντιγράφοντας τό μοντέλο, ἔπλασαν τίς ἀνάλογες ἐκφράσεις: *θά μᾶς κλάσεις μιά μάντρα ἀρχίδια* — ἤ — *φάε μιά μάντρα ἀρχίδια!* — ἤ, ἁπλῶς — *μιά μάντρα ἀρχίδια!*

πάρε φόρα καί κλάσε μου τ' ἀρχίδια!
Ὑβριστικότατη ἔκφραση.

κλάσε μας τ' ἀρχίδια!
Παραλλαγή τῆς προηγούμενης ἔκφρασης.

ἔλα μέ τήν ὄπισθεν!
Δεινή βρισιά μέ αὐτονόητη σημασία. Ἡ λέξη *ὄπισθεν* ἀπό τήν γλῶσσα τῶν σοφέρ.

δέ γαμεῖς!
Λέγεται ἐπί ἀδιαφορίας. Στήν ἀργκό τό ρῆμα *γαμάω* παραμένει συνήθως ἀσυναίρετο. Οἱ ἐκδοχές *γαμάμε / γαμοῦμε / γαμεῖ* δέν δημιουργοῦν προβλήματα. Σχετική ἡ λέξη *γαμίκος.*

θά τήν γαμήσω ἀπ' τόν κῶλο, ὥσπου νά χεστεῖ!
Ἔκφραση βασισμένη σέ γνωστό φυσιολογικό φαινόμενο.

γαμεῖ καί δέρνει.
Λέγεται γιά τούς σκληρούς μάγκες. Σήμερα οἱ νέοι χρησιμοποιοῦν τό παρόμοιο: *γαμῶ καί δέρνω.*

καί ἄντε καί γαμήσου!
Ἄγρια βρισιά, ὅπου τό *καί* χρησιμοποιεῖται ἐπιτατικά.

καί πάρε καί δρόμο!
Ἔκφραση ἀνάλογη μέ τό προηγούμενο παράδειγμα.

μή μοῦ σκοτίζεις τ' ἀρχίδια!
Παλιά αὐτονόητη ἔκφραση.

θά μοῦ κάνεις τά τρία δυό!
Παλιά γνωστή ἔκφραση.

ἄντε, μωρή λαρύγγω!
Βαριά βρισιά. Ἡ λέξη *λαρύγγω* ὑποδηλώνει αὐτόν *πού παίρνει τσιμπούκια.* Ἡ βρισιά ἐμφανίστηκε μετά τήν προβολή τῆς ταινίας *Βαθύ λαρύγγι.*

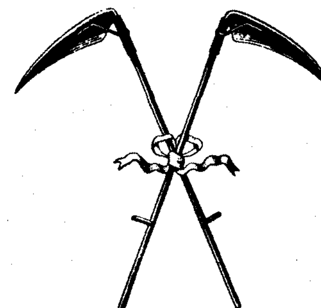
κόψε μάπα καί βγάλε συμπέρασμα.
Ἐδῶ ἡ πολυσήμαντη λέξη *μάπα* σημαίνει: φάτσα, πρόσωπο. Σήμερα ἡ ἔκφραση εἶναι πασίγνωστη.

τραβάει ἡ μάπα του.
Τό λένε γιά κάποιον μάγκα μέ ἰδιάζοντα χαρακτηριστικά, πού διεγείρουν τό ἐνδιαφέρον τῶν ἀστυνομικῶν.

εἶναι φατσαλῆς.
Ἔκφραση ταυτόσημη μέ τήν προηγούμενη. *Φατσαλῆς* ἀποκαλεῖται ὁ μάγκας μέ ἀλλόκοτη (ἐγκληματική!) φάτσα.

χαρτί, ρέ, δόστου χαρτί!
Ἰαχή τῶν θαλάμων τῆς φυλακῆς, ὅταν ἕνας κατάδικος ἀμολάει ἕναν τρομερό πόρδο.

ὅποιος τὄκλεψε
κακό σπειρί νά βγάλει στόν κῶλο του!
Πλακατζίδικη κραυγή κάποιου φυλακισμένου, πού ἔπεσε θύμα μιᾶς μικροκλοπῆς.

τούς μαλάκες, μέ τήν κοσά
νά τούς θερίσεις, δέν τελειώνουν...
Παροιμία τῆς Φάρας. *Κοσά* (ἤ *κόσα,* ἤ *κοσιά*) λένε ἐκεῖνο τό τεράστιο δρεπάνι πού εἰκονίζεται νά κρατάει ὁ Χάρος. Ὁ Ζώης κατέγραψε τό ρῆμα *κοσσίζω.* Κάποιοι ἀδαεῖς λεξικογράφοι ἑρμηνεύουν τήν λέξη *κοσά* ὡς δρεπάνι...

ὅρμα, Τζάκ!
Παλιά ἀστεία παρότρυνση, πού μᾶλλον προέρχεται ἀπό τήν ἐποχή πού οἱ μάγκες διέθεταν *μπουλντόκες* (γιά αὐτοάμυνα καί γιά τούς αἱματηρούς σκυλοκαβγάδες μέ στοιχήματα).

..ι, οπότε θα περνούσαμε ένα τυπικό βραδάκι Κυριακής. Μετά από καμιά ώρα η Ελένη είχε γίνει γκολ απ' το αλκοόλ

εἶμαι γκόν.
Δηλαδή, εἶμαι πολύ μεθυσμένος, ἤ μαστούρης. Σήμερα οἱ νεαροί λένε: *εἶμαι γκόλ* [sic].

ἔκανε τετράγωνο κεφάλι.
Παλιά ἔκφραση, ταυτόσημη μέ τήν προηγούμενη.

κάνω γκλάβα.
Ἔκφραση πού σημαίνει: μεθάω, μαστουριάζω.

μάσες-ξάπλες-φοῦμες.
Παλιά ἔκφραση, πού ὑποδεικνύει ἕνα ἀνύπαρκτο ἰδεῶδες.

ποιός Θανάσης;
Γνωστή παλιά ἔκφραση, πού φαίνεται νά ἀποτελεῖ ὑποθετική ἀπάντηση κάποιου χασικλῆ σέ ὑποθετική ἐρώτηση ἀστυνόμου γιά τόν κρυψώνα τοῦ *Θανάση*. Στήν ἀργκό ἡ ἔκφραση *ὁ Θανάσης μέ τό τρύπιο τό κεφάλι* ὑποδηλώνει τόν ἀργιλέ.

μόλις τόν ἔκοψα εἶμαι καί σταμπάι!
Ἔκφραση πού μεταφράζεται: μόλις τόν εἶδα ἑτοιμάστηκα γιά ἄμυνα. Ἡ λέξη *σταμπάι* (stand by) ἀπό τό ναυτικό γλωσσάριο. Ὁ ἀνόητος Ζάχος φρονεῖ ὅτι, ἡ λέξη *σταμπάι* ξεκίνησε *ἀπό τήν γλώσσα τοῦ ποδοσφαίρου* — γιατί δέν ξέρει ὅτι εἶναι γραμμένη πάνω σέ κάποιο πασίγνωστο μηχάνημα τῶν πλοίων.

ἀβέρτα - κουβέρτα.
Ἡ ἔκφραση δέν *δημιουργήθηκε τελευταῖα,* ὅπως νομίζει ὁ Ζάχος. Στήν φυλακή τό μπαρμπούτι τό παίζουν ὁλημερίς σέ κάποιο κελί πού βρίσκεται στό τέρμα ἑνός διαδρόμου, ὁπότε ὁ τσιλιαδόρος·μόλις *σκάσει μύτη* κάνας φύλακας, εἰδοποιεῖ μέ σινιάλο τήν μπαρμπουτιέρα. Ἐπίσης, παίζουν μπαρμπούτι τή νύχτα στούς θαλάμους (ἰδίως στήν *πρεσβεία*), ἀμέσως μετά τό σιωπητήριο πού σημαίνει τό καμπάνι τῆς φυλακῆς. Σ' αὐτή τήν περίπτωση παίζουν φανερά πάνω σέ μιά κουβέρτα, πού ἁπλώνουν κατάχαμα, ἐξ οὗ ἡ ἔκφραση *ἀβέρτα - κουβέρτα.* Φυσικά, ὁ φύλακας τῆς ὑπηρεσίας βλέπει ἀπό τό παραθυράκι τῆς πόρτας τοῦ θαλάμου τό τί συμβαίνει καί ἀρχίζει τίς φοβέρες, ὁπότε οἱ μάγκες τοῦ ἀπαντοῦν *θά μᾶς τά κλάσεις* κτλ. Ὁ φύλακας δέν μπορεῖ νά μπεῖ στόν θάλαμο, γιατί αὐτό ἀπαγορεύεται αὐστηρότατα. Ὅταν, ὅμως, τό ἐπεισόδιο πάρει διαστάσεις, καταφθάνει ἕνας ὑπαρχιφύλακας μέ μιά κουστοδία φυλάκων, καί, τότε, ἀνοίγουν τήν πόρτα καί μπουκάρουν στόν θάλαμο. Ἐννοεῖται ὅτι, οἱ μάγκες ἀμέσως μοιράζονται τά πακέτα τῶν τσιγάρων, διπλώνουν τήν κουβέρτα, ἐξαφανίζουν τά ζάρια, πέφτουν στά ντιβάνια, καί, ἀρχίζουν δῆθεν νά ροχαλίζουν.

βάστα, Ρόμελ!
Ἰαχή τοῦ δρόμου, πού ἔλεγαν στήν Μαύρη Ἀγορά μετά τίς 3-11-1942 πού ἄρχισε ἡ ὑποχώρηση τοῦ Ρόμελ. Ἡ μάχη τοῦ Ἐλ-Ἀλαμέιν (ἀπό τίς 23-10-1942) ἔγινε αἰτία νά πέσει ἡ ἀξία τῆς χρυσῆς λίρας καί, γενικότερα, οἱ τιμές ὅλων τῶν ἐμπορευμάτων. Οἱ μαυραγορίτες δέν ἦσανε ὅλοι ἑκατομμυριοῦχοι, ὅπως νομίζουν σήμερα. Στίς ὑπαίθριες ἀγορές συνωστίζονταν ἑκατοντάδες μικροπωλητές πού πουλάγανε μπομπότα, τσιγάρα καί τσιγαρόχαρτα, ψωμάκια-στούκας, ζαχαρίνη κτλ.

φίλοι τῆς κούπας.
Εἰρωνική ἔκφραση, γνωστή ἀπό παλιά, πού ἀναφέρεται στίς πρόσκαιρες καί ἐπιπόλαιες φιλίες τῆς ταβέρνας, ὅπου, κάποτε, ἔπιναν μέ κοῦπες κι ὄχι μέ ποτήρια.

φίλοι, φίλοι / καριοφίλι!
Παλιά ἔκφραση, πού ἀναφέρεται στίς ψευτοφιλίες καί τίς λυκοφιλίες.

ἀσίκης, ἀσίκης καί μπουλασίκης!
Μειωτικός χαρακτηρισμός γιά κάποιον μάγκα πού ἐμφανίζεται ὡς ἀσίκης, ἐνῶ συγχρόνως εἶναι σκάρτος ἄνθρωπος. Τό τούρκικο *bulaşık* ὡς οὐσιαστικό σημαίνει: λεκές, βρομιά — καί — ὡς ἐπίθετο: βρόμικος, θολός, μολυσμένος. Ἡ τούρκικη ἔκφραση *bulaşık-adam* δηλώνει τόν ἐνοχλητικό ἄνθρωπο, τόν ἀνέντιμο.

ἀλλιώτικα καί πασαλιμανιώτικα!
Εἰρωνική φράση πού κολλάγανε εὐθύς μετά πού ἕνας συνομιλητής χρησιμοποιοῦσε τήν λέξη *ἀλλιώτικα*. Αὐτή τήν φράση τή λέγανε ἀπό παλιά οἱ μάγκες τοῦ Πειραιᾶ. Στά κουδαρίτικα ἡ λέξη *ἀλλιώτικη* δηλώνει τήν κατσαρόλα.

σά σκυλί εἶναι!
Κυνικός χαρακτηρισμός γιά μιά κακάσχημη γυναίκα.

πλάκωσαν τά φαραόνια.
Δηλαδή, κατέφθασαν οἱ ἀστυνομικοί ἤ οἱ δεσμοφύλακες. Οἱ παλιοί λαθρέμποροι ἀποκαλοῦσαν τούς τελωνοφύλακες *φαραόνια*. Ὡς γνωστόν, ἡ λέξη *φαραόνα* (ἰταλικό *faraóna*) σημαίνει: φραγκόκοτα. Ἐξάλλου, ὑφίσταται τό χαρτοπαίγνιο *φαραώ* (ἰταλικό *faraóne*, ἀπό τό γαλλικό *pharaon*) πού μοιάζει μέ τόν λασκενέ. Ὁ Νικόλαος Πολίτης κατέγραψε δύο παροιμίες μέ τίς λέξεις *Φαραώνισσα* καί *Φαραώς* (βλέπε *Παροιμίες*, σελίδες 256 καί 551), πού τίς ἄφησε ξεκρέμαστες, χωρίς καμίαν ἑρμηνεία. Ὁ ἴδιος, στίς *Παραδόσεις* (σελίδα 786), μᾶς πληροφορεῖ ὅτι, ὁ χαλκιάς πού ἔκανε τά καρφιά γιά νά σταυρώσουν τόν Ἰησοῦ, ὀνομαζότανε Φαραώ. Ὅμως ὁ Πολίτης παραπέμπει γιαυτό σέ ἕνα ἀντιεβραϊκό δημοτικό τραγούδι πού ἀνθολόγησε ὁ Λελέκος (τό ἐδημοσίευσε τό 1868).

κατεβάζει γατοκέφαλα.
Χαρακτηρισμός γιά τόν ἀδηφάγο πού καταπίνει μεγάλες μπουκιές. Στίς ταβέρνες δέν ὑπῆρχαν κουτάλια, παρά μόνον πιρούνια. Γιαυτό τόν λαίμαργο τόν ἀποκαλοῦσαν *μεγάλο πιρούνι*.

τώρα, τά μπλέξαμε!
Ἔκφραση πού λέγεται ἐπί ἀπορίας καί ἀβουλίας μπροστά σέ κάποιο δίλημμα.

φέρνει τίς βόλτες του.
Λέγεται γιά κάποιον πού χορεύει ζεϊμπέκικο — καί μόνον ζεϊμπέκικο.

ἄρχισε νά τίς ρίχνει.
Λέγεται γιά τόν μπουζουξή, πού ἀρχίζει νά παίζει ἕνα ταξίμι, ρίχνοντας τίς πενιές του.

τήν κάνω λαχεῖο.
Ἡ ἔκφραση χρησιμοποιεῖται εὐρέως καί σήμερα. Σημαίνει: μουρλαίνομαι, τά χάνω, σαστίζω κτλ.

τοῦ σπάσανε τά νεῦρα.
Ἔκφραση πού χρησιμοποιεῖται κυρίως στή φυλακή.

εἶμαι κόκκινος.
Ἔκφραση τῶν φυλακισμένων. Σημαίνει: ἔχω παθητικό στόν λογαριασμό μου (πού κρατάει τό λογιστήριο τῆς φυλακῆς). Κάθε μήνα ἡ διεύθυνση ἑκάστης φυλακῆς τοιχοκολλάει κατάσταση μέ τίς καταθέσεις τῶν καταδίκων, μή ἀναφέροντας ὀνόματα, παρά μόνον τόν ἀριθμό τοῦ κατάδικου. Ἄν κάποιος λογαριασμός εἶναι παθητικός, ἐμφανίζεται μέ μιά κόκκινη διαγραφή — ἐξ οὗ ἡ προαναφερθεῖσα ἔκφραση.

τά φοράγανε μέ τό κόκαλο!
Ἔτσι λέγανε γιά τά κουτσαβάκικα πανταλόνια, (τίς περίφημες τρόμπες) πού κάτω-κάτω ἤσανε πολύ στενά.

γιά νά τά βάλεις χρειάζεται σαπουνάδα!
Παμπάλαιη ἔκφραση γιά τά στενά πανταλόνια τῶν κουτσαβάκηδων.

τά πῆρε μέ τό κουλό.
Δωροδοκία στό ἀριστερό χέρι. Βλέπε τό ὁμώνυμο ἄρθρο στό βιβλίο μου *Καπανταῆδες καί Μαχαιροβγάλτες.*

τἄριξε στήν ἀπομέσα.
Δηλαδή, ἰδιοποιήθηκε τά λεφτά, ἀφοῦ τά ἔχωσε στήν ἐσωτερική τσέπη. Ἡ ἔκφραση ἐπιζεῖ ὥς σήμερα (βλέπε τό πρόσφατο βιβλίο τοῦ Νίκου Κοεμτζῆ).

θά σοῦ ἀνοίξω κουμπότρυπες.
Ἀπειλή μιᾶς μακρινῆς ἐποχῆς. Ἡ λέξη *κουμπότρυπα,* μέ μεταφορική σημασία, μᾶλλον ἀπό τήν γαλλική ἀργκό. Διάφορες σχετικές λέξεις καί ἐκφράσεις στό ἐκτενές ἄρθρο μου *Μαχαίρια καί Κουμπούρια.*

δέν τά τρῶμε αὐτά!
Δηλαδή, δέν θά μέ ξεγελάσεις, δέν πιστεύω στά ὅσα μοῦ λές.

μασάμε τέτια;
Δηλαδή, δέν χάφτω τά παραμύθια πού θές νά μοῦ πασάρεις. Ἀνάλογη εἶναι ἡ σύγχρονη ἔκφραση: *μασάει ἡ κατσίκα ταραμά;*

εἶναι γάτα.
Ἔτσι χαρακτηρίζουν ἕναν πανέξυπνο ἄνθρωπο.

γιά καστανά μέ πέρασες;
Δηλαδή, νόμισες πώς εἶμαι βλάκας. Γιά τούς μάγκες, οἱ καστανάδες εἶναι ἀνόητοι χωριάτες.

τί λέει τό μηλίγγι σου, ρέ φίλε;
Ἡ ἔκφραση ἀποτελεῖ σαρκαστική ἀπάντηση σέ κάποια ἀπαράδεκτη πρόταση.

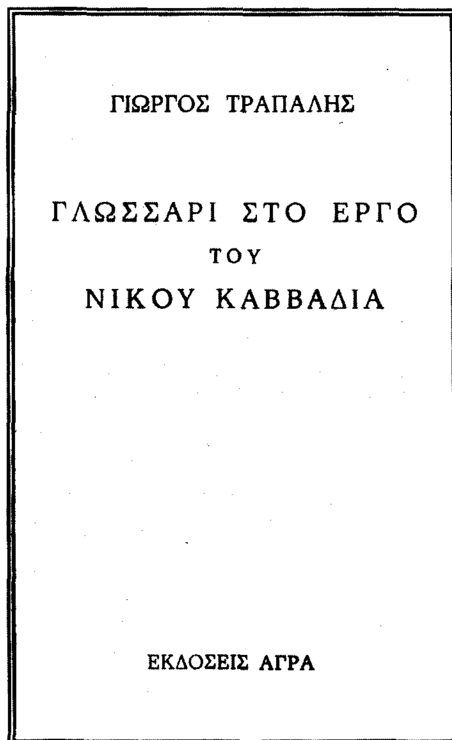
τί λέει τό μουνί σου, ρέ φίλε;
Ταυτόσημη παραλλαγή τῆς προηγούμενης ἔκφρασης.

ζωντανά λεφτά ἤ πετσένια;
Ἡ ἔκφραση χρησιμοποιεῖται ὅταν κάποιος προτείνει τήν καταβολή ἑνός ποσοῦ. *Ζωντανά* εἶναι τά ἀληθινά λεφτά, ἐνῶ *πετσένια* θεωροῦνται τά γραμμάτια, οἱ δῆθεν τμηματικές πληρωμές, οἱ ὑποσχέσεις κτλ.

τόν τρώω στήν μάπα [μου] κάθε μέρα.
Λέγεται ἐπί ἐνοχλητικῶν συναντήσεων μέ ἀνεπιθύμητο ἄνθρωπο.

τά κέρατά σου τά δίφορα!
Ὑβριστική ἀπάντηση.

τά κέρατά σου τά τράγια!
Ταυτόσημη βρισιά μέ τό προηγούμενο παράδειγμα. Ὑπάρχει καί σέ πεζογράφημα τοῦ Σκαρίμπα (1939).

ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΡΑΠΑΛΗΣ

ΓΛΩΣΣΑΡΙ ΣΤΟ ΕΡΓΟ
ΤΟΥ
ΝΙΚΟΥ ΚΑΒΒΑΔΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

τῆς μάνας σου τό χάβαρο!
Βρισιά ταυτόσημη μέ τά λαϊκότατα: *τῆς μάνας σου τό μουνί!* — καί — *τῆς μάνας σου τό ρικοκό!* Ἡ λέξη *χάβαρο* (ἀχιβάδα) χρησιμοποιεῖται, ἐδῶ, μέ τήν μεταφορική σημασία: μουνί. Μέ τήν ἴδια σημασία ἀναφέρει τήν λέξη καί ὁ Καββαδίας (βλέπε τό σχετικό γλωσσάρι τοῦ Γιώργου Τράπαλη, 1992). Ἀγνοῶ ἄν ἡ λέξη *ρικοκό* ὑποδηλώνει τό βερίκοκο. Οἱ γάλλοι χρησιμοποιοῦν γιά τό αἰδοῖο καί τό συνώνυμο *abricot.*

μπῆκε στό λούκι.
Δηλαδή, μπῆκε στό νόημα, κατάλαβε. Ἐπίσης, σημαίνει: μπῆκε σέ κάποιο κόλπο, μπῆκε στά βάσανα.

αὐτά νά τά λουκάρεις στόν πάτο σου!
Ἰσοδύναμο μέ τήν λαϊκή ἔκφραση: *αὐτά νά τά χώσεις στόν κῶλο σου!* Τό ρῆμα *λουκάρω* τό χρησιμοποιοῦν κυρίως οἱ κατάδικοι. Κάθε φορά πού μπαίνει σέ μιά φυλακή ἕνας καταδικασμένος ὑφίσταται λεπτομερή ἔρευνα. Μεταξύ ἄλλων, ἐξαναγκάζεται νά σκύψει γιά νά ἰδοῦν μήπως ἔχει *λουκάρει* στόν πρωκτό του ναρκωτικά, ἤ καμιά κοντή λίμα, ἤ κάνα μασούρι χιλιάρικα. Ὁ ὑπόκοσμος τῆς Γαλλίας μεταχειρίζεται, γιά τό *λουκάρισμα* στόν πρωκτό, μιάν εἰδική κυλινδρική θήκη.

ρίχτα στόν πάτο σου!
Λέγεται ἐπί ἀσήμαντης ἀπαράδεκτης προσφορᾶς. Ἡ ἔκφραση σημαίνει ἐπίσης: ἀδιαφόρησε γιά τό θέμα, χέστα!

αὐτό πού κρατᾶς θά στό χώσω στόν κῶλο σου!
Παλιά ἔκφραση πού, κυρίως, τήν λέγανε σέ κάποιον πού ἀπειλοῦσε μέ μαχαίρι ἤ πιστόλι.

ἔπιασε τήν καλή.
Τό λέγανε γιά ἕναν πού πέτυχε ἕνα μεγάλο κόλπο.

τἄπιασε χοντρά.
Λέγεται ἐπί σημαντικῆς ἐπιτυχίας.

τό ξεκρέμασε.
Δηλαδή, τό ἔκλεψε. Ἡ παλιά αὐτή ἔκφραση προέρχεται, ἐνδεχομένως, ἀπό τίς διακριτικές κλοπές παλτῶν καί καπέλων πού γινότανε κάποτε στά καφενεῖα. Ἐκεῖνον τόν καιρό, οἱ κλέφτες ἔμπαιναν στά καφενεῖα καί, πίνοντας καφέ, διάβαζαν μιάν ἐφημερίδα, ἐνῶ συγχρόνως κοίταζαν ἐπιμελῶς τά παλτά πού ἤσανε κρεμασμένα στόν τοῖχο. Τελικῶς, *ξεκρέμαγαν* μέ ψυχραιμία ἕνα παλτό, τό φοράγανε, καί γλιστροῦσαν πρός τήν ἔξοδο.

δίνω τά ρέστα μου.
Ἡ ἔκφραση πέρασε στά Φλοράδικα. Προέρχεται ἀπό τήν γλώσσα τῶν λεσχῶν.

ἔμεινα ταπί.
Ἄλλη μιά ἔκφραση ἀπό τόν κόσμο τῶν χαρτοπαικτῶν. Ὑπάρχει καί ἡ λέξη *ταπής*.

εἶμαι σῶτος.
Ἔκφραση τῆς γλώσσας τῶν χαρτοπαικτῶν.

ἔπιασε τό δεκάρι τό καλό.
Χαρτοπαικτική ἔκφραση.

δικός μας εἶναι.
Θερμή παρουσίαση κάποιου ἄγνωστου μάγκα πού πρωτοεμφανίζεται σέ ἕνα *γκεζί*.

εἶναι τῆς Φάρας.
Ταυτόσημη ἔκφραση μέ τήν προηγούμενη σύσταση.

εἶναι κι αὐτός στό Ταράφι.
Καθησυχαστική σύσταση, ὅταν πρωτοεμφανίζεται ἕνας ἄγνωστος μάγκας.

ρουφιάνος μέ λοφίο!
Ἐπιθετικός χαρακτηρισμός κάποιου χαφιέ, ἤ ἁπλῶς ὕποπτου τύπου.

ρουφιανιά τοῦ Γαλιγάλη,
μᾶς εἶχες στείλει καί ἦρθες πάλι.
Παλιά ἔκφραση μέ ρίμα, ἀναφερόμενη στόν ἀστυνόμο τοῦ Πειραιᾶ Γαλιγάλη, λυσσασμένο διώκτη τῆς μαγκιᾶς. Τό *μᾶς εἶχες στείλει* σημαίνει: μᾶς εἶχες μπαγλαρώσει, μᾶς εἶχες ξαποστείλει στήν φυλακή. Τό ρῆμα *στέλνω* σημαίνει ἐπίσης: σκοτώνω. Αὐτή τήν παροιμία τήν ἄκουσα ἀπό τόν Μιχάλη Γενίτσαρη.

ρουφιανιά τοῦ Γαλιγάλη
καί πουστιά τοῦ Ἀμυγδάλη.
Παραλλαγή τῆς προηγούμενης παροιμίας, πού τήν ἔλεγε ὁ Νίκος Μάθεσης. Προφανῶς, ὁ Ἀμυγδάλης ἦτο κι αὐτός μπάτσος.

στή σχάρα μπαρμπούνι
κι ἔπειτα γλειψομούνι.
Τό λένε καί σήμερα, ἀλλά εἶναι, μᾶλλον, ἀρκετά παλιό.

μοὔρχεται νά κάνω γιούργια
στόν ταμπλά μέ τά κουλούρια.
Γνωστό ἀπό πολύ παλιά. Βασισμένο σέ λαϊκό τραγούδι.

ὅλο φρού-φρού κι ἀρώματα
[μοῦ εἶσαι].
Γνωστό ἀπό τήν δεκαετία τοῦ '30. Τό λένε καί σήμερα. Τό *φρού-φρού* ἀπό τό γαλλικό *frou-frou* (λέξη τοῦ 1738). Ὁ Μπαμπινιώτης φρονεῖ ὅτι, τό *φρουφρού* [sic] *εἶναι ἠχομιμητική λέξη, πιθανόν ἀπό τό γαλλικό froufrou* [πάλι sic].

φίκι-φίκι.
Στήν Κατοχή ἐσήμαινε: συνουσία. Εἶναι ἄγνωστο ἄν αὐτή ἡ ἔκφραση πέρασε στήν ἀργκό μας ἀπό τούς γερμανούς στρατιῶτες. Ὁ Ζάχος δέν κατέγραψε τό *φίκι-φίκι.*

κλέψει-κλέψει.
Ἄλλη μιά ἔκφραση τῆς Κατοχῆς, πού ὁ Ζάχος ἀμέλησε νά καταγράψει στό λεξικό του. Τό *κλέψει-κλέψει* ἔκανε διεθνή καριέρα, ἀφοῦ ὑπῆρξε ἡ μοναδική ἑλληνική λέξη-κλισέ πού πέρασε στήν ἀργκό τῶν στρατοπέδων θανάτου τῆς χιτλερικῆς Γερμανίας.

τί λέ, ρέ;
Ἐπιθετική ἔκφραση, πού χρησιμοποιοῦσαν ἀπό παλιά τά ἀλάνια.

τί θέ, ρέ;
Ἄλλη μιά ἐπιθετική ἔκφραση τῆς Φάρας. Οἱ ρηματικές φόρμες *λέ* (= λές) καί *θέ* (= θέλεις) εἶναι τυπικά ἀργκοτικές.

τόν ἔφαγε τό κάτω κεφάλι!
Παλιά αὐτονόητη ἔκφραση.

ἄλλους τούς τρώει τό ἀπάνω κεφάλι
κι ἄλλους τούς τρώει τό κάτω κεφάλι!
Ἐμπλουτισμένη παραλλαγή τῆς προηγούμενης ἔκφρασης, δανεισμένη ἀπό τό βιβλίο τοῦ Νίκου Κοεμτζῆ.

εἶπα!
Κραυγή πού ἀμολάγανε οἱ τραγουδιστές — ἰδίως ἡ Μαρίκα Νίνου.

ὄπα, εἶπα, λέω!
Ἄλλη παρόμοια κραυγή τῶν τραγουδιστῶν. Σχετικό τό θεατρικό ἔργο τοῦ Γιώργου Μανιώτη *Ὦπα, εἶπα, λέω.* Ὡστόσο ἡ γραφή τοῦ *ὦπα* μέ ὠμέγα εἶναι λανθασμένη, ἀφοῦ τό *hop* (ὄπ!), τό *hoppa* (ὄπα!) καί *hoppala* (ὄπαλα!) εἶναι τούρκικες λέξεις, πού ἔφτασαν στά πέρατα τοῦ κόσμου. Ὁ Μπαμπινιώτης, ἀναφέροντας τίς λέξεις *ὄπ / ὄπα / ὀπαλά / ὀπαλάκια,* λέει διάφορες βλακείες...

ἄλα! [ἤ] ἄλα της!
Κραυγή ἐνθουσιασμοῦ ἤ ἐπιδοκιμασίας. Βεβαίως, κατάγεται ἀπό τήν στρατιωτική ἰαχή *Ἀλάχ!* τῶν γενιτσάρων.

ἄϊντα! [ἤ] ἄϊντα, βρέ!
Παλιά ἐπιφωνήματα τουρκικῆς καταγωγῆς, γνωστά ἀπό τούς πρώτους δίσκους μέ ρεμπέτικα τραγούδια.

μμμ...!
Μερακλίδικος μηκυθμός, γνωστός ἀπό παλιούς δίσκους μέ σμυρνέικα ἤ ρεμπέτικα τραγούδια.

μπό, μπό, μπό!
Μερακλίδικο ἐπιφώνημα, γνωστό ἀπό παλιούς δίσκους ρεμπέτικων τραγουδιῶν. Ἀγνοῶ ἄν προέρχεται ἀπό τό ἐπιφώνημα *πώ-πώ!* πού οἱ λεξικογράφοι μας τό ἀνάγουν (μέ τό ζόρι) σέ κάποιες ἑλληνικές λέξεις τῆς ἀρχαιότητας.

τσάφ!
Ἰαχή τοῦ δρόμου, πού ἀμολάγανε ἐπί Κατοχῆς. Προῆλθε ἀπό τήν *Μιχάκα*, θεατρικό ἔργο τῆς ἐποχῆς. Ἐξάλλου, εἶναι γνωστή ἡ λαϊκή ἔκφραση *στό τσάφ!* Ὁ καθηγητής μας Φωστηρόπουλος εἶχε τό παρατσούκλι *Τσάφ* (τόν ἀναφέρει καί ὁ Γιῶργος Ἰωάννου).

σκίσου!
Ἰαχή γνωστή ἀπό παλιά.

σκίσου, σκίσου
νά βγάλεις τό ψωμί σου!
Πλουσιότερη παραλλαγή τῆς προηγούμενης ἰαχῆς. Κυρίως, τήν ξεφούρνιζαν ὅταν ἔβλεπαν καμιά πόρνη, ἤ καμιάν ἀδερφή.

πουτάνες, στά κρεβάτια σας!
Πλακατζίδικη κραυγή, γνωστή ἀπό παλιά.

τσώπα...
Εἰρωνική ἔκφραση, γνωστή ἀπό παλιά, ἀφοῦ τήν κατέγραψε ὁ Passow (1860). Ἐπίσης, ὁ Β. Νικολαΐδης (1882) κ.ἄ.

τουμπεκί! [ἤ] κάνε τουμπεκί!
Προσταγές τῆς κλασικῆς ἀργκό. Ὑφίσταται ἀντίστοιχη προσταγή στήν κλασική ἀργκό τῆς Μάφιας.

κόφτο!
Προσταγή γνωστή ἀπό παλιά.

βούρ, στόν πατσά!
Παλιά ἔκφραση, πού σημαίνει: ὅρμα στόν πατσά! Ἀργότερα ἡ ἔκφραση ἔλαβε μεταφορικές σημασίες. Στήν Παλιά Σαλονίκη ἦτο πασίγνωστη ἡ κραυγή *βούρ, ἀραμπατζῆ!* πού ἔλεγαν ὅταν ἔβλεπαν ἕνα παιδί νά κάνει *σκαλομαρία*, σκαρφαλωμένο πίσω ἀπό ἕνα παετόνι. Τότε ὁ ἁμαξάς ἔριχνε δυό-τρεῖς βιτσιές μέ τό τεράστιο καμουτσίκι του, γιά νά ἀπαλλαγεῖ ἀπό τόν κρυμένο πιτσιρικά. Τό 1989, ὁ Κώστας Σοφιανός ἐδημοσίευσε, σέ κάποιο ποίημα, τήν φράση *βούρ, στήν κονόμα!*

τί σκέση ἔχει ὁ φάντης μέ τό ρετσινόλαδο;
Παλιά ἔκφραση πού ἐπιζεῖ. Λέγεται ἐπί ἀπορίας. Τό ρετσινόλαδο, σάν βασανιστήριο, κυριάρχησε ἐπί Μεταξᾶ, ὁπότε λέγανε τό περίφημο: *θά τό πῶ κι ἄς τό πιῶ!* Τό ρετσινόλαδο εἰσήχθη, μᾶλλον, ἀπό τήν Ἰταλία τοῦ Μουσολίνι.

μπελάξαμε!
Δηλαδή, βελάξαμε. Κραυγή τῆς φυλακῆς, ὅταν ἡ καταπίεση ξεπέρναγε κάθε ἀνεκτό ὅριο. Προσωπικῶς, τό ἄκουσα νά τό κραυγάζει ἕνα μαγκάκι στόν στρατό, τό 1952, γιατί μᾶς εἶχανε ρημάξει μέ τό ὑποχρεωτικό σκάψιμο χαρακωμάτων στά Χάσια.

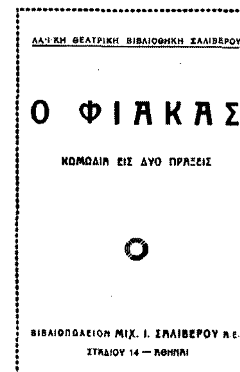
τό μουνί σου κάνει πίτ-πίτ!
Παλιά ἔκφραση. Συνοδεύεται ἀπό ἰδιαίτερη χειρονομία.

μαμούκαλα!
Παλιά ἔκφραση, ἰσοδύναμη μέ τό *τρίχες!* Λέγεται ὅταν δέν πιστεύεις στά ὅσα ἀκοῦς. Ἀγνοῶ τήν ἐτυμολογία τῆς λέξης *μαμούκαλα.*

Στόν κατάλογο δέν περιλαμβάνονται ἐκφράσεις τῶν παπατζήδων, πού διαθέτουν ἕνα δικό τους κλειστό γλωσσάριο. Προσέτι, δέν κατέγραψα διάφορα παρατσούκλια τῆς Φάρας, γιατί ἀνάγονται στήν σφαίρα τῆς Ὀνοματολογίας.

Τά παραδείγματα πού παραθέτω εἶναι ταξινομημένα μέ αὐθαίρετο τρόπο, ἀφοῦ οἱ παροιμιολόγοι ὅλου τοῦ κόσμου δέν ἀνακάλυψαν μέχρι τώρα μιά μέθοδο κατάταξης τῶν παροιμιῶν. Ὡστόσο, οἱ ἐν Ἑλλάδι πανεπιστημιακοί ἐξακολουθοῦν νά μεταχειρίζονται, δουλοπρεπῶς, τήν ἠλίθια μέθοδο τοῦ Νικολάου Πολίτη.

Παρίσι, 14-2-2002.

ΛΑΪΚΗ ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΣΑΛΙΒΕΡΟΥ

Ο ΦΙΑΚΑΣ

ΚΩΜΩΔΙΑ ΕΙΣ ΔΥΟ ΠΡΑΞΕΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΜΙΧ. Ι. ΣΑΛΙΒΕΡΟΥ Α.Ε.
ΣΤΑΔΙΟΥ 14 — ΑΘΗΝΑΙ

Τό βιβλίο *παροιμίες τοῦ ὑποκόσμου*
τοῦ Ἠλία Πετρόπουλου
δημοσιεύτηκε ἀπό τήν *Νεφέλη*, τό 2002.
Φίλμ-μοντάζ: «Ἀλφάβητο».
Ἐκτύπωση: Ἄγγελος Ἐλεύθερος.
Βιβλιοδεσία: Ἰ. Μπουντᾶς - Χ. Βασιλειάδης.